

Vergaderjaar 2015–2016

34 300 A

Vaststelling van de begrotingsstaat van het Infrastructuurfonds voor het jaar 2016

Nr. 67

BRIEF VAN DE MINISTER VAN INFRASTRUCTUUR EN MILIEU

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 9 juni 2016

Op 19 mei 2016 verzocht u mij om, in aanvulling op de brief die ik op 8 maart 2016 aan uw Kamer heb gestuurd (Kamerstuk 34 300-A-60), een stand van zaken te geven rondom het project Afsluitdijk, in het bijzonder ten aanzien van de inspanningen die gericht zijn op versterking van iconowaarde van de Afsluitdijk.

De Afsluitdijk is als onderdeel van de Zuiderzeewerken, in het begin van de 20^e eeuw aangelegd om Nederland te beschermen tegen de zee. Daarmee is de Afsluitdijk sinds jaar en dag een internationaal icoon van de Nederlandse waterbouwkunde. Net zoals de Deltawerken en de Tweede Maasvlakte dat zijn. Dergelijke projecten tonen de inventiviteit en het doorzettingsvermogen van Nederland in onze voortdurende strijd tegen het water. En daar mogen we trots op zijn. Datzelfde geldt voor de manier waarop we met succes onze kennis en expertise ook ver buiten de landsgrenzen uitdragen. De toegevoegde waarde van de Watersector in het buitenland bedroeg in 2014 bijna 8 miljard euro.

Zoals eerder gemeld¹ bleek in 2006 dat de Afsluitdijk niet meer aan de normen voor waterveiligheid voldeed. Er is toen een onderzoek gestart naar een geschikte aanpak om de dijk toekomstbestendig te maken. Voorts is er een opgave voor de waterafvoer vanuit het IJsselmeer naar de Waddenzee. Nadat in 2012 gekozen was voor de oplossingsrichting met pompen, zijn de twee opgaven (waterveiligheid en waterafvoer) samen in één planstudie opgepakt: MIRT project Afsluitdijk. Voor dit project is een budget gereserveerd van € 831 mln.

Dit project is veel breder dan alleen waterveiligheid en waterafvoer. Binnen deze essentiële randvoorwaarden wil ik de dijk ook qua economische ontwikkeling, innovatie en technologie versterken waarbij we het

¹ Eindrapportage verkenning Toekomst Afsluitdijk, Kamerstuk 27 625, nr. 139, 26 juni 2009.

bijzondere historische karakter versterken met in ontwikkeling zijnde initiatieven op het gebied van technologie, duurzaamheid en design. Daarbij wordt de dijk toegankelijk maken voor dagjesmensen, toeristen en handelsmissies die ons land bezoeken bijvoorbeeld door het bouwen van een bezoekerscentrum en de aanleg van fietspaden. Om dat te bewerkstelligen heb ik gekozen voor een intensieve samenwerking met andere (regionale) overheden. De waterkering met wegverbinding zal in 2022 veranderd zijn in een multifunctionele dijk waar recreatie, economie en duurzame innovatie samenkomen en elkaar versterken. De Afsluitdijk wordt daarmee weer een eigentijds internationaal icoon en proeftuin voor Nederlandse waterkennis en innovatiecapaciteit. Een locatie waar nieuwe (water) technologieën in de praktijk worden getest, voor de nationale en internationale markt.

Om technologieën te ontwikkelen en een plek te geven op de Afsluitdijk heeft in 2011 toenmalig Staatssecretaris Atsma een Rijksbijdrage van € 20 mln beschikbaar gesteld voor regionale ambities op de Afsluitdijk waarbij de regio zelf minimaal eenzelfde bedrag betaalt.² Rijk en regio hebben de gezamenlijke ambitie om de dijk energieneutraal te laten zijn in 2022. Naast het ondersteunen van pilots voor innovatieve vormen van duurzame energie zal ik voor het DBFM-contract de aannemer stimuleren hier ook een bijdrage in te leveren. Voor een overzicht van de projecten zie de bijlage.

In het verlengde van de hiervoor genoemde ambities op het gebied van recreatie, toerisme, innovatie en duurzaamheid heeft reeds in 2014 de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk nagedacht over de positionering van de Afsluitdijk als icoon voor de Nederlandse waterbouw, innovatie en Dutch design.

Studio Roosegaarde staat bekend om zijn interactieve ontwerpen die de dynamische relatie tussen mensen, technologie en openbare ruimte onderzoeken.

Daarom is Studio Roosegaarde in 2014 door de Bestuurlijke Stuurgroep Afsluitdijk gevraagd om een ontwerp te maken dat kan bijdragen aan de waarde van de Afsluitdijk als icoon voor de Nederlandse waterbouw, innovatie en Dutch design.³ Het Masterplan Beeldkwaliteit dat samen met de regio in het kader van de versterking van de Afsluitdijk is opgesteld, geldt als belangrijke randvoorwaarde voor het ontwerp.

Resultaat is een ontwerp dat bestaat uit verschillende concepten, die stapsgewijs onthuld zullen worden, en waarbij de bestaande elementen, die waar nodig worden opgeknapt, uitgangspunt zijn. Deze concepten samen vormen het icoon. Een paar concepten hebben een tijdelijk karakter. Gedurende enkele dagen zullen deze aan media en publiek worden getoond om zo nationale en internationale aandacht te genereren voor de Afsluitdijk. De andere concepten hebben een meer permanent karakter. De ontwerpen zijn gerelateerd aan duurzame energie, innovatie op inrichting van de openbare ruimte, het conserveren van cultureel erfgoed en het stimuleren van recreatie en toerisme. Voor de realisatie van de concepten wordt zoveel mogelijk doormiddel van aanbestedingsprocedures naar andere bedrijven gezocht. De onthulling van de ontwerpen vindt plaats tussen nu en de start van de werkzaamheden voor de versterking van de Afsluitdijk.

De raming van het icoon bedraagt € 13 mln. Bij Najaarsnota 2015 (Kamerstuk 34 350 XII, nr. 2) is gemeld dat hiervoor door RWS reeds € 0,8

² stcr. 2011, nr. 11969.

³ Twee opdrachten voor het maken van een ontwerp ter waarde van € 250.000 incl. BTW.

mln is voorgefinancierd. Bij Voorjaarsnota 2016 (Kamerstuk 34 485 XII, nr. 2 wordt vanuit het Ministerie van IenM een budget van in totaal € 8 mln gereserveerd.

De Minister van OCW stelt een bedrag van € 2 mln beschikbaar uit de middelen voor monumentenzorg en erfgoed. Vanuit de regio verwacht ik een bijdrage van circa € 3–3,5 mln. Hierover dient nog besluitvorming plaats te vinden in de regio.

Zoals eerder aangegeven span ik mij maximaal in de icoonwaarde te behouden en te versterken. Ik ben er van overtuigd dat met een zorgvuldige versterking van de Afsluitdijk, alle innovatieve projecten op gebied van duurzame energie, natuurontwikkeling en recreatie en toerisme zullen slagen. Hopende uw Kamer voldoende te hebben geïnformeerd.

De Minister van Infrastructuur en Milieu,
M.H. Schultz van Haegen-Maas Geesteranus

Overzicht projecten Afsluitdijk

Hieronder volgt een overzicht van de (deel)projecten rond de Afsluitdijk, naast het Icoon Afsluitdijk, en het versterkingsproject (versterking en vergroten waterafvoer).

Vanuit het eerder genoemde budget van € 20 mln voor ambities van de regio is inmiddels aan vier projecten geld toegezegd:

1. **Wetsus, € 2,0 mln.** Deze bijdrage is gedeeltelijk ten gunste gekomen aan de Blue Energy Centrale op Breezanddijk.
2. **Tidal Testing Center, € 0,7 mln.** Pilot stromingsenergie door middel van het plaatsen van turbines in de spuisluisen bij Den Oever. De totaalraming bedraagt € 2,2 mln. Bijdrage van de regio is € 1,5 mln (incl. markt bijdrage).
3. **Blue Energy, € 2,6 mln.** Onderzoek omgevingseffecten Blue Energy (energie winnen uit zout en zoet water) met het oog op opschaling van het project. De totaalraming bedraagt € 5,3, waarvan de regio € 2,7 mln bijdraagt (incl. markt bijdrage).
4. **Off Grid Test Center, € 0,9 mln.** Betreft een pilot met als doel voor het op innovatieve wijze koppelen van stromingsenergie, wind- en zonenergie aan energieopslag bij Den Oever. Totaalraming € 1,9, regio draagt € 1,0 mln bij (volledig markt).

Daarnaast worden dit jaar aanvragen verwacht voor:

5. **Vismigratierivier € 9,5 mln uit het ambitiefonds, en € 5,3 mln uit KRW budget.** Het bevorderen van de vismigratie tussen IJsselmeer en Waddenzee door middel van een vismigratierivier. De totaalraming bedraagt € 55 mln. In de realisatieovereenkomst tussen Rijk en regio is € 6 mln bijdrage vanuit ambitiegelden opgenomen voor de aanleg van de coupure, die onderdeel is van het DBFM contract van het Rijk. Daarnaast wordt nog een aanvraag van enkele miljoenen verwacht voor de «voor- en achtertuin» van de vismigratierivier. Realisatie van die delen wordt door de provincie Fryslân/DNA uitgevoerd. Naast deze bijdragen uit de ambitiegelden, wordt vanuit lenM een bedrag van € 5,3 mln beschikbaar gesteld voor de vismigratierivier. Het gaat hierbij om het bedrag dat gereserveerd was voor een KRW maatregel (vishevel) op dezelfde locatie die komt te vervallen met de aanleg van de vismigratierivier. Het Ministerie van EZ draagt € 5 mln bij, en de bijdrage van de regio is € 36,2 mln (incl. Europese financieringsbronnen).
6. **Spuistroomdemocentrale Kornwerderzand (Tocardo) – € 2,8 mln.** Betreft grootschalige pilot met stromingsturbines in de spuikoekers bij Kornwerderzand. De totaalraming bedraagt € 9 mln, waarvan de regio € 6,2 mln bijdraagt (incl. markt).

Overige afspraken die mee gaan in het DBFM contract voor de Afsluitdijk:

1. **Beleefcentrum.** Waar het Monument op de dijk zich leent voor korte bezoeken aan de dijk, is in Kornwerderzand een «Beleefcentrum» voorzien voor een langer verblijf. Hier wil men het verhaal van het UNESCO Werelderfgoed De Waddenzee, de Vismigratierivier, de toekomstige Afsluitdijk en het IJsselmeer vertellen. Het beleefcentrum is een regionaal initiatief maar wordt gedurende de realisatiefase van het project Afsluitdijk ook gebruikt voor de projectcommunicatie. Voor deze projectcommunicatie is een bedrag van € 1 mln uit realisatiebudget voor de Afsluitdijk gereserveerd. De totaalraming voor het beleefcentrum én het fietspad Fryslân (hieronder) bedraagt € 12,4mln, waarvan de regio € 11,4 bijdraagt (incl. markt).
2. **Fietspad Fryslân.** Een fietspad aan de Waddenzeekant van de Afsluitdijk tussen de Friese kust en de vismigratierivier bij Kornwerder-

zand. Deze wordt volledig door de regio (provincie Fryslân en gemeente Súdwest-Fryslân) gefinancierd.

3. **Monument, buitenruimte Monument en parkeerplaatsen.** IenM draagt € 9 mln bij aan het opknappen aan de buitenruimte bij het Monument en de parkeerplaatsen aldaar aan beide zijden van de weg. Dit zijn twee verzorgingsplaatsen in beheer bij Rijkswaterstaat. Van deze € 9 mln wordt € 7 mln gedekt uit het Infracfonds en € 2 mln uit het projectbudget op het Deltafonds.
De regio zorgt voor de financiering van de onrendabele top voor het opknappen van het Monument en het verbeteren van de horecavoorziening (op dit moment ingeschat op tenminste € 2 mln). Mogelijk vindt er nog een aanvullende investering in het Monument vanuit Rijkswaterstaat plaats, indien deze investering door middel van huuropbrengsten terug is te verdienen.
Voor het Monument, de buitenruimte én het fietspad Noord-Holland (zie hieronder), stelt de regio een budget beschikbaar van € 3,9 mln excl. een eventuele onrendabele top voor het Monument.
4. **Fietspad Noord-Holland.** Een fietspad aan de Waddenzeekant tussen Den Oever en het Monument. Deze wordt geheel betaald door de provincie Noord-Holland.
5. **Havendammen Den Oever.** De havendammen zijn onderdeel van de Afsluitdijk, en in beheer van het Rijk, maar dragen bij aan de waterveiligheidsopgave bij Den Oever in het kader van het Tweede Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor versterking van de havendammen wordt een bedrag van € 6,9 mln beschikbaar gesteld vanuit het HWBP-2 budget ten behoeve van de dijkversterking Den Oever. Hierdoor wordt slim werk met werk gemaakt met beide dijkversterkingsprojecten.
6. **A7 verbeteropgave.** De rijksweg A7 die over de dijk loopt voldoet op een aantal punten niet aan de richtlijnen voor wegen. Bij het opknappen van de dijk wordt een budget van € 12,5 mln beschikbaar gesteld vanuit het budget voor Vervangingen en Renovaties om de weg beter aan de richtlijnen te laten voldoen. Het gaat dan bijvoorbeeld over het verbreden van de redresseerstrook (de strook links naast de linker rijbaan). Deze is nu te smal. Het beheer en onderhoud aan de A7 gaat ook mee in de onderhoudsscope van het DBFM contract.
7. **Sluis Kornwerderzand** – de regio heeft de wens de schutsluis bij Kornwerderzand te verbreden zodat hier grotere schepen doorheen kunnen. De regio betaalt de meerkosten van de verbreding van de sluis. Het Rijk is in ieder geval bereid het budget beschikbaar te stellen dat wordt bespaard op beheer en onderhoud aan de sluis. De regio verwacht in 2016 met een voorstel te komen voor financiering van het project.